

Rapoarte ale vizitelor in penitenciare impreuna cu un reprezentant al ACCEPT

În cursul lunilor noiembrie și decembrie 2007, în considerarea expertizei pe care o aveam în cadrul APADOR-CH în monitorizarea locurilor de detenție, organizația ACCEPT m-a invitat să iau parte, împreună cu un reprezentant al său, la două vizite de monitorizare în penitenciare. Mai jos se află Rapoartele celor două vizite.

Raport asupra vizitei la Penitenciarul Jilava

În ziua de 30 noiembrie 2007, doi reprezentanți din partea Asociației ACCEPT au vizitat penitenciarul Jilava.

Din **discuția cu responsabilii penitenciarului** a rezultat că se află în curs un număr de lucrări de renovare și modernizare a spațiilor destinate utilizării de către deținuți. De curând au fost finalizate lucrările de reabilitare și modernizare a clădirii utilizată ca punct de primire a deținuților. În cadrul acesteia au fost amenajate în condiții foarte bune încăperile pentru primirea propriu-zisă a deținuților nou veniți, pentru luarea acestora în evidență, o sală de dușuri cu toate utilitățile și foarte modernă, un cabinet medical, o frizerie și toate celelalte utilități necesare unui spațiu cu această destinație. Există de asemenea amenajată o încăpere destinată întâlnirii deținuților cu avocații lor și pentru audierea acestora de către reprezentanții organelor de urmărire penală. La scurt timp de la intrarea în vigoare a HG nr 1897/2006 pentru aprobarea Regulamentului de aplicare a Legii nr 275/2006 privind executarea pedepselor și a măsurilor dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal, a fost dată în folosință, în cadrul aceleiași clădiri, spațiile necesare acestui tip de vizite (prevăzut de art 43 și următoarele din HG nr 1897/2006). Au fost de asemenea reamenajate și modernizate, sau se aflau într-un stadiu avansat, cabinetele medicale de pe secțiile de deținere.

La data vizitei era începută expertizarea clădirilor destinate spațiilor de cazare a deținuților în scopul ca și acestea să fie reamenajate și modernizate. La sfârșitul lunii trecute a fost finalizat proiectul pentru un nou bloc alimentar.

Penitenciarul asigură condițiile prevăzute de lege pentru deținuții repartizați în regimurile deschis și semideschi. La fiecare 6 luni, în conformitate cu prevederile Legii nr 275/2006, este analizată situația fiecărui deținut pentru eventuala schimbare a regimului de executare a pedepsei. Au existat cazuri în care s-a decis schimbarea regimului de executare într-unul mai sever, prin dispoziția judecătorului delegat la propunerea comisiei pentru individualizarea regimului de executare. Au existat de asemenea și cazuri în care aceste decizii au fost contestate de către deținuți la judecătorie (cele mai multe au fost însă respinse).

Penitenciarul reușește să ducă de două ori pe săptămână, gratuit, deținuții de la semideschis și deschis la teatru în București (teatrele Nottara, Constantin Tănase, de revistă), la circ și la muzee (Muzeul Aviației, Antipa etc).

Deținuților care au o bună conduită și au dovedit stăruință în muncă sau în cadrul activităților cultural-educative li se acordă permisiunea de ieșire din penitenciar. Din cele câteva sute de asemenea permisiuni, până la data vizitei a existat un singur caz în care un deținut nu s-a întors.

În penitenciar s-a reușit amenajarea a 13 curți de plimbare, fiecărui deținut putându-i-se asigura timpul minim prevăzut de lege pentru plimbarea zilnică. Unitatea are 3 baze sportive (o sală de sport și două terenuri), fiecare deținut ieșind la activități sportive o dată pe săptămână timp de o oră și jumătate.

Procedurile disciplinare în cazul abaterilor săvârșite de deținuți se desfășoară în conformitate cu prevederile Legii nr 275/2006: procedura se declanșează de șeful secției unde este deținută persoana condamnată, care sesizează comisia de disciplină (comisia de disciplină este formată din directorul penitenciarului, în calitate de președinte, adjunctul acestuia, responsabil cu aplicarea regimurilor de deținere, și un supraveghetor ales anual de ceilalți supraveghetori, în calitate de membri). Directorul penitenciarului desemnează o persoană din cadrul personalului penitenciarului, alta decât un supraveghetor, care face cercetarea prealabilă și prezintă comisiei de disciplină rezultatele cercetării prealabile. După ascultarea deținutului, comisia aplică o sancțiune disciplinară sau clasează dosarul. Împotriva hotărârii comisiei de disciplină deținutul poate face plângere la judecătorul delegat pentru executarea pedepselor privative de libertate. Judecătorul delegat soluționează plângerea prin încheiere motivată, iar deținutul are posibilitatea să conteste soluția judecătorului la judecătorie (hotărârea judecătorei este definitivă).

Vizitarea secțiilor de deținere a început la Secția nr 1, regim semideschis. La ora vizitei, deținuților le era distribuită masa de prânz. Felul întâi, supă de roșii cu fidea, arăta bine însă în felul doi, ghiveci de legume cu carne de porc, „carnea” consta mai mult în slănină și suproduse din carne. Penitenciarul nu externalizase serviciul de hrănire a deținuților, și nici nu exista practica distribuirii porțiilor de carne separat, pentru a exista siguranța că fiecare deținut primește câte o astfel de porție. În camera 117 erau cazați 9 deținuți, în paturi suprapuse, într-un spațiu cu o suprafață de circa 16 mp (ceea ce reprezintă cu mult sub norma de 4 mp/deținut recomandată de Comitetul pentru Prevenirea Torturii (CPT). Deținuții de aici erau tineri care munceau în sectorul administrativ al unității (la o zi de muncă munca le erau considerate executate două). O problemă cu această cameră era că, deși deținuții se aflau în regim semideschis, ușa camerei lor nu putea fi ținută deschisă întrucât s-ar fi încălcat principiul separațiunii deținuților tineri de cei majori – în celelalte camere din Secție erau exclusiv deținuți majori. Deținutul prezent în cameră a confirmat că apa era de o calitate mai bună decât în anii precedenți (reprezentanții penitenciarului a precizat că între timp se reușise decolmatarea celor 6 puțuri de apă). În cameră exista o chiuvetă și o cabină cu WC turcesc. Din cauza unei defecțiuni a instalației, apa de la WC curgea încontinuu iar în cameră era un miros foarte greu – de la WC dar și de la canalizarea de lângă peretele camerei. Din discuția cu deținutul prezent a rezultat că cabinetul medical al secției există prezervative, pe care deținuții le pot procura adresându-se supraveghetorului, care la rândul său le solicită medicului. Deținutul a precizat de asemenea că există programe de educație sanitară privind HIV/SIDA, bolile cu transmitere sexuală și prevenirea acestora etc.

În Secția a IV-a de deținere, cu regim de maximă siguranță, la camera 422, cu o suprafață de circa 48 mp, erau cazați 17 deținuți (și aici suprafața de deținere era mai mică decât cea minimă recomandată de Comitetul pentru Prevenirea Torturii – 4 mp/deținut). Potrivit declarațiilor proprii, deținuții nu erau scoși niciodată la muncă „pentru că suntem

în regim de maximă siguranță”; reprezentanții din partea ACCEPT le-a făcut cunoscut faptul că, potrivit legii (art 20 din Legea nr 275/2006), au dreptul să „presteze muncă” și deținuții din această categorie. Deținuții sunt scoși la plimbare zilnic, timp de 3 ore, de două ori pe săptămână la club, la activități socio-educative iar o dată pe săptămână la activități sportive. Ei s-au plâns că la activități sportive sunt scoși exclusiv la sala de sport (unde inclusiv din cauza modului în care este amenajată sala se simt destul de incomod). În cameră exista un singur televizor iar din cauza felului în care sunt dispuse paturile o parte dintre deținuți nu pot să vadă la el. Unul dintre deținuți primise în urmă cu puțin timp un televizor de acasă însă nu i s-a permis să-l primească și să-l aducă în cameră. Deținuții au mai spus de asemenea că ar vrea să fie lăsați să primească de acasă aparate de radio și MP3-uri. Toți deținuții și-au exprimat dorința ca uneori să fie lăsați și ei să primească vizite „la masă”, și nu ca până acum, exclusiv în spații cu dispozitive de separare. O altă dorință era să fie lăsați cu o minge la curtea de plimbare. Grupul sanitar al camerei consta într-o chiuvetă și o cabină cu două WC-uri turcești și un jgheab din beton cu 4 robinete (instalațiile sanitare erau defecte, apa curgea încontinuu iar pereții grupului sanitar erau plini de igrasie și condens). Saltelele erau foarte vechi, murdare și rupte. Deținuții fac baie de două ori pe săptămână – la baia comună, luna și joia. În camera 412, deținuți „cu grad sporit de pericolozitate”, erau 7 deținuți (și 9 paturi) – suprafața camerei, circa 24 mp. Deținutul G.U. a sesizat faptul că este ținut la categoria „periculoși” pentru că în urmă cu trei ani, în august 2004, a avut un raport de incident pentru că într-o discuție cu unul dintre supraveghetori „a ridicat vocea”. O semnalare asemănătoare a făcut deținutul N.-M. R., potrivit căruia se află la „periculoși” deși de doi ani și jumătate sau trei nu are rapoarte de incident ci numai rapoarte de evidențiere. El a mai spus că în dosarul său apar mențiuni că ar fi avut intenții de evadare sau de atac la cadre însă în dosar nu există absolut nicio documentare, niciun proces verbal, care să justifice aceste mențiuni. Plimbarea zilnică durează în jur de 3 ore și jumătate. O dată pe săptămână merg la sala de sport, însă și deținuții de aici au semnalat faptul că spațiul este îngust, mișcarea lor este foarte mult incomodată, nu au mingi etc. O nemulțumire era și că de la ora 24:00 le era oprit un post de televiziune unde sunt date filme erotice. Starea grupului sanitar era foarte asemănătoare celui de la camera 422.

La **cabinetul medical al Secției a III-a**, medicul prezent a precizat că personalul medical acordă asistență medicală exclusiv deținuților – iar cadrelor exclusiv în cazuri de urgență. Zilnic, un medic vede circa 30 de deținuți, ceea ce s-a apreciat ca fiind o situație destul de bună, în special prin comparație cu anii din urmă. O problemă exista cu numărul insuficient de asistenți medicali în sensul în care pe timp de noapte, precum și sâmbăta și duminica, există un singur asistent medical la circa 1.600 de deținuți; numărul total al medicilor și asistenților medicali era de 4 (din 6 prevăzuți în statul de organizare), respectiv 15. Conducerea penitenciarului a precizat că situația actuală este una temporară întrucât o parte dintre asistenții medicali se aflau la cursuri de pregătire profesională – începând cu data de 14 decembrie aceștia vor reveni în unitate iar în turele de sâmbătă, duminică și de noapte vor fi câte 2 asistenți. Personalul medical prezent a apreciat ca fiind foarte necesară procurarea unei mașini de salvare pentru serviciul medical; bolnavii sunt duși la spitale cu mașini obișnuite de la alte compartimente ale penitenciarului. Serviciul medical face teste HIV, cu acordul scris la deținuților și cu consilierea pre-

testare a acestora. În general, aprovizionarea cu prezervative pentru deținuți nu ridică probleme. La data vizitei însă, din cauză că se încheiase un program care până atunci fusese finanțat de Ambasada SUA la București, apăruseră unele sincope, însă medicul preconiza că faptul acesta nu va dura și că aprovizionarea care se va face în continuare prin programul Administrației Naționale a Penitenciarelor va rezolva corespunzător problemele. Reprezentanții din partea ACCEPT au insistat pe nevoia ca deținuții să poată avea un acces constant și anonimizat la prezervative – acestea să fie puse la dispoziția deținuților în locuri de la cabinetul medical și/sau cluburi de unde să și le poată lua discret, fără a fi observați de supraveghetori, colegi etc. Serviciul medical, împreună cu educatorii Compartimentului socio-educativ, desfășoară constant programe de educație sanitară destinată prevenirii HIV/SIDA, bolilor cu transmitere sexuală etc. Cu privire la eventualele cazuri în care deținuții ar reclama că au fost victime ale unor agresiuni sexuale, reprezentanții din partea ACCEPT au rămas cu impresia că nu există o procedură bine stabilită ce ar trebui urmată în asemenea cazuri. Personalul medical a precizat că în asemenea cazuri deținutul ar fi examinat și că probabil va fi anunțat și medicul legist; întrucât cabinetul medical de pe această Secție nu se confruntase cu un asemenea caz nu era prea clar dacă medicul legist ar veni, în cât timp ar veni, cum s-ar proceda în mod concret etc.

Blocul alimentar al unității se afla într-o stare foarte proastă. Pereții și tavanul erau plini de mușcături și de un condens foarte abundent. Reprezentanții penitenciarului au precizat că sunt în curs procedurile tehnice și financiare pentru ca din primăvara anului viitor unitatea să-și pună la punct un bloc alimentar modern și cu toate dotările tehnice necesare. La masa de dimineață deținuții primiseră ceai, biscuiți, margarină și cremvurști, la prânz – supă de roșii cu fidea și ghiveci de legume cu carne de porc iar pentru seară se pregătea pilaf de orez. Pentru masa de prânz se folosiseră 79 de kg de carne de porc. Nu exista practica distribuirii porțiilor de carne separat de mâncarea cu care este servită, pentru a se putea asigura fiecărui deținut câte o porție de carne.

Din discuția cu **judcătorul delegat** a rezultat că acesta are asigurate condițiile logistice și de personal care îi permit o bună activitate. Judecătorul are un ajutor, ca referent și agent procedural, din rândul cadrelor penitenciarului. Referentul este stabil pe acest post, fapt ce a permis o bună colaborare a judecătorului cu acesta. În activitatea sa, judecătorul resimte nevoia unui regulament cu privire la procedurile pe care acesta să le urmeze (ar fi fost un fapt pozitiv dacă Legea nr 275/2006 ar fi reglementat obligația Consiliului Superior al Magistraturii de a elabora și adopta un asemenea regulament. Nici din discuția cu judecătorul delegat nu a rezultat că la nivelul penitenciarului ar exista stabilită o procedură clară în cazurile de agresiuni sexuale împotriva deținuților.

Cazul detinutului Ș.-T. L.

Potrivit afirmațiilor sale, în data de 11 septembrie 2007, ziua, în prezența colegilor de cameră, Ș.-T. L. (cazat la acea dată în secția a VI-a, la camera 614) a fost violat de deținutul C.A.M. Pentru a-l constrânge să întrețină relații sexuale cu el, violatorul l-a lovit cu o rangă peste mâini și l-a înțepat cu un cuțit în picior. În aceeași zi, deținutul a reclamat cele întâmplate supraveghetorilor (lui „ne’a Răducu” și “ne’a Doru”) și le-a

cerut să-l mute în altă cameră. Aceștia au refuzat însă (l-au mai și lovit), iar peste două sau trei zile deținutul a mai fost violat și de alți patru colegi. Cei patru, ca să-și bată joc în plus de el și să-l umilească, l-au tuns la zero (i-au produs și câteva zgârieturi în cap) și i-au introdus un băț în anus. A fost mutat la o altă cameră, de pe secția a IV-a, numai după aceste din urmă agresiuni. Ș.-T. L. a încercat în mai multe rânduri să reclame comandantului cele întâmplate (de zilele de 15 și 16 septembrie își aducea cu siguranță aminte), însă de fiecare dată supraveghetorii l-au împiedicat. A reușit numai pe data de 7 octombrie, când s-a întors de la instanța de judecată (în instanță de asemenea a reclamat agresiunile la care a fost supus). În urma plângerii penale scrise pe care a reușit s-o depună în ziua de 7 octombrie, în jur de 19 – 20 octombrie a fost examinat de un medic legist care a constatat leziuni ale anusului și zgârieturile din cap. Deși medicul i-a precizat că îi va fi comunicat certificatul medico-legal, acest lucru nu se întâmplase nici până la data vizitei reprezentanților din partea ACCEPT. Până la aceeași dată, după o lună și trei săptămâni de când făcuse plângerea penală, nu primise de asemenea niciun răspuns de la Parchet, și nici nu știa să se fi făcut vreo cercetare a celor reclamate. Ș.-T. L. a amintit și de un alt caz, al unui deținut care fusese violat în grup, în aceeași cameră în care a fost și el violat, de aceiași deținuți care îl violaseră și pe el (cazul se întâmplase cam la două săptămâni după al său, ulterior deținutul violat, al cărui nume Ș.-T. L. nu și-l mai amintea, fusese transferat la Penitenciarul din Timișoara). Ș.-T. L. a confirmat faptul că în general deținuții victime ale unor asemenea agresiuni nu reclamă ceea ce li se întâmplă de teama colegilor agresori, în condițiile în care personalul nu ia măsuri care să le asigure o protecție reală împotriva acestora.

Concluzii:

a) conducerea penitenciarului a reușit un număr de îmbunătățiri la nivelul renovării și modernizării unora dintre spațiile unității (punctul de primire a deținuților, cabinetele medicale, cluburile pentru activități socio-educative, sala de sport și terenurile de sport, spațiul pentru vizite intime); este pozitiv că s-a reușit ameliorarea alimentării cu apă potabilă (urmează să fie reabilitată și rețeaua de distribuție a apei);

b) este de asemenea pozitiv că s-au creat premisele tehnice și financiare pentru ca din primăvară să se înceapă și renovarea și modernizarea spațiilor de cazare și a blocului alimentar (până la începerea acestor lucrări se impun, însă, reparații curente la instalațiile sanitare și la grupurile sanitare din camerele de deținere);

c) în rândul deținuților există o anumită nemulțumire cu privire la unele aspecte care ar putea fi ameliorate fără costuri financiare ori de altă natură, ci numai printr-o disponibilitate mai mare a conducerii în a analiza și decide în legătură cu unele dintre solicitările deținuților, cum ar fi:

- deținuților care nu ies la muncă să li se permită să vizioneze emisiunile TV pe care le doresc, inclusiv după ora 24:00

- deținuților de la regimul de maximă siguranță să nu le fie interzise cu totul și de plano vizitele „la masă”; directorul penitenciarului să permită deținuților din această categorie, în condițiile art 102, alin 2 din HG nr 1897/2006, și vizite „la masă” („În raport

de comportarea persoanei private de libertate și dacă este în interesul resocializării, directorul locului de deținere poate aproba ca vizita să se desfășoare fără dispozitiv de separare”)

- să fie analizată posibilitatea ca deținuții de la maximă siguranță să fie scoși la activități sportive (și) pe terenurile de sport, și nu numai în sala de sport; să fie lăsați cu mingi la curtea de plimbare

- deținuților să le fie permis să-și aducă de acasă televizoare, aparate de radio și MP3-uri

d) până la o eventuală externalizare a serviciului de hrănire a deținuților este recomandabilă practica distribuirii porțiilor de carne separat, pentru a exista siguranța că fiecare deținut primește câte o astfel de porție;

e) accesul deținuților la prezervative să fie asigurat constant și în condițiile anonimizării acestuia;

f) se impune ca la nivelul conducerii unității să existe o preocupare constantă în sensul ca în categoria deținuților „cu grad sporit de periculozitate” să fie incluși exclusiv deținuții care chiar prezintă un asemenea grad de risc; în caz contrar, se ajunge la o stare de frustrare și nemulțumire a deținuților contraproductivă nu numai pentru deținuții în cauză, dar și pentru relațiile dintre aceștia și personal (aprecim că se impune reanalizarea unor cazuri precum cele ale deținuților N.-M. R. și G.U.);

g) cu privire la cazul gravelor agresiuni sexuale a căror victimă a fost deținutul Ș.-T. L., ACCEPT consideră că trebuie luate toate măsurile legale pentru cercetarea celor întâmplate și tragerea la răspundere a vinovaților; faptul că până la această dată sesizarea penală a deținutului și examinarea acestuia de către medicul legist au rămas fără nicio urmărire este regretabil; considerăm că se impune ca direcția unității să revină la Parchet cu solicitarea soluționării plângerii; este necesar de asemenea să fie verificate afirmațiile victimei potrivit căroră supraveghetorii nu au făcut ce se impunea atunci când aceasta a reclamat prima agresiune împotriva sa, iar dacă aceste afirmații se confirmă cadrele vinovate să fie trase la răspundere;

h) pentru evitarea în viitor a unor situații asemănătoare celei în care deținutul Ș.-T. L. a fost victima unor grave agresiuni sexuale, ACCEPT consideră că se impune ca:

- conducerea penitenciarului, serviciul medical și compartimentul socio-educativ să întreprindă măsuri de ordin instituțional și educativ care să reducă la maxim vulnerabilitatea deținuților care pot cădea victime unor asemenea grave abuzuri; personalul unității să trateze cu atenție situațiile în care apar indicii că un deținut ar putea să devină victimă a agresiunilor sexuale ale colegilor (cu deosebire atunci când potențialele victime semnalează asemenea indicii)

- la nivelul conducerii unității să fie stabilit un minim de reguli și proceduri care să fie urmate în situația producerii unor asemenea agresiuni, cum ar fi: deținutul care reclamă o agresiune sexuală să fie examinat de îndată de către personalul medical al

unității iar rezultatele examenului și declarațiile victimei să fie consemnate imediat; conducerea unității să solicite în cel mai scurt timp ca un medic legist să examineze victima, în termen de cel mult 24 de ore, și să sesizeze Parchetul competent (în cazul în care deținutul nu are bani ca să plătească examinarea medico-legală, sugerăm să se continue actuala bună practică de la penitenciarul Jilava – contravaloarea să fie achitată de unitate); deținutul să fie mutat din camera în care a fost agresat, să fie internat la infirmeria unității, să-i fie acordate îngrijiri medicale și să-i fie asigurată consilierea psihologică necesară (în cazul în care deținutul optează să beneficieze de asistența asociației ACCEPT, acestuia să-i fie comunicate datele de contact necesare); deținutul să nu mai fie mutat în aceeași cameră, nici împreună și nici fără agresorii săi; să fie luate măsuri ca eventualii martori care confirmă agresarea victimei să nu fie amenințați/intimidați de agresori sau, ulterior depunerii mărturiei, pedepsiți de către aceștia.

Valerian Stan

Florin Buhuceanu

Raport

privind vizita la Penitenciarul Oradea

În ziua de 14 decembrie 2007, doi reprezentanți din partea Asociației ACCEPT au vizitat penitenciarul din Oradea.

La data vizitei, în penitenciar se aflau deținute 639 de persoane. Bărbați majori erau în număr de 547 (din care 9 în observare carantinară, 41 în arest preventiv, 25 în regim de maximă siguranță, 142 în regim închis, 269 în regim semideschis iar 61 în regim deschis). Bărbați minori erau 7 (4 în arest preventiv și 3 la semideschis) iar tineri erau 46 (observare carantinară – 3, arest preventiv – 9, regim închis – 10, regim semideschis – 23 și regim deschis – 1). Numărul total al femeilor era de 39, din care: 1 în observare carantinară, 1 în arest preventiv, 6 în regim închis și 29 în regim semideschis (minore și tinere erau 2: 1 minoră la regim închis și 1 tânără în arest preventiv).

În special din cauză că patru dintre secțiile de deținere se aflau în reparații capitale, suprapopularea reprezintă o problemă cu care penitenciarul se confruntă (avem în vedere recomandarea Comitetului pentru Prevenirea Torturii de a fi asigurați fiecărui deținut cel puțin 4 mp suprafață de cazare). Practic toate secțiile în funcțiune la data vizitei aveau această problemă – în mod deosebit secția 5 (204 mp asigurați pentru 128 de persoane, în loc de 512 mp), secția 6 (266 mp asigurați pentru 137 de persoane, în loc de 548 mp), secția 7 (274 mp asigurați pentru 147 de persoane, în loc de 588 mp), secția pentru femei (40 mp asigurați pentru 39 de persoane, în loc de 156 mp).

La sectorul operativ, numărul mediu de deținuți care au revenit unui cadru în ultimul an a fost de 3,7 – un indicator în limitele recomandărilor CPT sub acest aspect, 1 cadru la 5 deținuți.

O situație de asemenea bună era și cea a numărului de deținuți care munceau – 336 din totalul de 639. Cei mai mulți, 201, munceau la beneficiari externi, fiindu-le asigurat un salariu lunar mediu de circa 550 RON. Diferența de 135 de deținuți munceau în interesul locului de deținere.

În cursul anului 2007, beneficiaseră de recompense cu permisiunea de ieșire din penitenciar 134 de deținuți, care obținuseră 192 de asemenea recompense (nu au fost înregistrate probleme semnificative cu neprezentarea la termen a deținuților învioți).

Din **discuția cu responsabilii penitenciarului**, a rezultat că în ultimii ani unitatea a reușit să facă un număr de investiții la nivelul spațiilor de cazare a deținuților. În anul 2000 a fost finalizată construirea pavilionului în care în prezent se află secțiile 8 și 9 iar de curând au fost finalizate reparațiile capitale la pavilionul secțiilor 5, 6 și 7 (la data vizitei se afla în reparații capitale pavilionul secțiilor 1 – 4, recepția urmînd să se facă săptămîna viitoare. Penitenciarul încă nu reușise să amenajeze un spațiu pentru vizitele intime ale deținuților, fapt care face ca deținuților să nu le fie asigurat acest drept prevăzut de HG nr 1897/2006 nici după un an de la adoptarea actului normativ.

Directorul penitenciarului preconiza găsirea unei soluții provizorii în acest sens pentru jumătatea anului 2008 iar o soluție definitivă nu mai devreme de 2009.

O problemă exista și din cauza faptului că din cele 3 posturi de medici generaliști era ocupată numai unul. Se pare că dificultatea angajării altor medici constă în salarizarea nu foarte atractivă și în faptul că cerințele calificării profesionale sunt prea mari raportate la condițiile pe care le îndeplinesc în mod efectiv medicii care ar fi interesați de ocuparea acestor posturi.

În conformitate cu dispozițiile Administrației Naționale a Penitenciarelor, lunar minorii și femeile participă la activități în comunitate. De regulă, aceștia merg în vizită la diferite obiective turistice, în fabrici, în cămine pentru bătrâni, în redacții de ziare și la muzee și teatre. La compartimentul socio-educativ se reușise încadrarea a 4 psihologi, care deși au o experiență limitată sunt într-o mare măsură utili în beneficiul deținuților. Sunt organizate cursuri școlare pentru clasele I-VIII.

În cazuri de agresiuni sexuale între deținuți, victimele sunt prezentate, imediat ce reclamă, la cabinetul medical, unde sunt examinate. Dacă medicul confirmă că s-a întâmplat așa ceva, sau dacă victima dorește acest lucru, este chemat, în termen de cel mult 24 de ore un medic legist. În situațiile în care deținuții nu ar avea bani să achite examenul medico-legal, penitenciarul suportă contravaloarea acestuia.

A fost pus în discuție cazul fostului deținut, transgender, F.V.. Reprezentanții penitenciarului au afirmat că ar fi fost „reclamate peste tot” de către fostul deținut, recunoscând în același timp că lui F.V. i-a fost interzis să se îmbrace ca femeie, deși erau evidente și cunoscute caracteristicile transgender ale deținutului. Motivul invocat a fost că expunerea lui F.V. ar fi fost prea mare, ceea ce „ar fi creat dificultăți în asigurarea protecției acestuia”.

Vizitarea secțiilor de detenere a început la Secția nr 8 – regim închis și de maximă siguranță. La ora vizitei, deținuților le era distribuită masa de prânz. Felul întâi, ciorbă de fasole iar felul doi, mâncare de varză cu jumări (jumări erau foarte puține). În penitenciar exista o bună practică de a-i scoate la muncă și pe deținuții din regimurile de detenție amintite (chiar dacă numai în interiorul locului de detenere). În camera 126 (regim închis), deținutul Antal Janos a semnalat faptul că a fost sancționat disciplinar cu suspendarea dreptului la vizită și cumpărături pentru că, supărat fiind că avea o problemă în familie s-a tăiat cu o lamă. Deținutul F.R. s-a plâns de o situație asemănătoare. În urmă cu 2 luni s-a autoagresat din cauza supărării că tatăl său era bolnav, fapt pentru care a fost sancționat disciplinar. La data vizitei, familia deținutului îl înmormânta pe tatăl acestuia, decedat între timp, fără ca el să poată participa la acest eveniment din cauză că primise sancțiunea amintită. Deși deținutul anunțase pe șeful secției de cele întâmplate și de dorința sa de a merge în audiență la directorul penitenciarului, ofițerul nu dăduse curs cererii lui. Plimbarea zilnică durează în jur de o oră iar o dată pe săptămână deținuții merg la club și, de asemenea o dată pe săptămână, la sala de sport. În cameră erau cazați 7 deținuți (erau 8 paturi) într-o suprafață de circa 18 mp (potrivit recomandărilor CPT,

suprafața de cazare ar fi trebuit să fie de cel puțin 28 mp). Grupul sanitar avea un WC cu scaun, o chiuvetă și duș – deținuții fac baie de două ori pe săptămână. În cameră exista un televizor, la care puteau fi urmărite emisiuni până la ora 2 noaptea. Deținuții pot să dea telefoane; o problemă există cu faptul că aparatele sunt montate pe pereții holului, fără cabină, iar personalul poate să audă ce vorbesc deținuții. O nemulțumire practi generalizată era că după intrarea în vigoare a noilor regelementări penitenciare, în 2006, deținuții nu mai pot primi pachete cu bunuri de la familii prin poștă.

În camera 136 existau 8 paturi, în care erau cazați 6 minori (suprafața camerei era de circa 18 mp). La momentul vizitei, minorii nu se aflau în cameră, explicația personalului fiind că aceștia s-ar afla la „servitul mesei”. Imediat ce reprezentanții din partea ACCEPT au precizat că vor să stea de vorbă cu minorii, aceștia au fost aduși în cameră. Ei s-au arătat foarte suprinși că supraveghetorii au spus că sunt la masă – ceea ce nu era adevărat – și au fost convinși că s-a intenționat să nu se poată întâlni cu reprezentanții din partea ACCEPT. Minorii au spus că inclusiv camera fusese pregătită pentru această vizită. Cearșafurile și saltele murdare și rupte de până la acea oră le fuseseră înlocuite în mare grabă. Ei s-au plâns că deși cearșafurile penitenciarului sunt vechi și rupte, le este interzis să primească altele de acasă (din motive pe care nu le înțelegeau li s-ar fi permis să-și aducă numai cearșafuri albe). Ei au mai reclamat și că sunt frecvent înjurați și jigniți de personalul secției. Plimbarea zilnică durează cel mult 30 – 40 de minute (în condițiile în care Legea nr 275/2006 prevede că persoanele care nu prestează muncă și nu participă la alte activități au dreptul la plimbare zilnică de minimum 3 ore; cu excepția a doi colegi care merg la școală, toți ceilalți minori stăteau toată ziua în cameră). Le este de asemenea interzis – nejustificat – să primească de acasă aparate de radio și mingi. Sancțiunile disciplinare le sunt aplicate pentru abateri minore. Ș.C. a fost sancționat pentru că fusese găsit stând la geamul camerei iar F.S. pentru că bătuse la ora 2 noaptea în ușa camerei să i se dea o pastilă de durere de cap. Sunt cazuri în care minorilor nu li se permit vizite decât cu dispozitive de separare, deși au o comportare bună și nu sunt sancționați disciplinar. Supraveghetorii impun ca geamul să fie ținut în permanență deschis, indiferent cât de frig este afară (așa se întâmpla și la momentul vizitei). La cabinetul medical minorii sunt scoși cu mare greutate. Lui F.R. i se refuzase să fie scos la cabinet deși avea de mai mult timp două furuncule pe piciorul drept și unul pe piciorul stâng. Grupul sanitar al camerei avea un WC cu scaun, o chiuvetă și un duș.

La **cabinetul medical**, reprezentanții din partea ACCEPT au stat de vorbă cu medicul șef al penitenciarului. Începând cu 1 ianuarie 2007, serviciul medical asigură asistență medicală exclusiv pentru deținuți iar pentru personalul penitenciarului numai în cazuri de urgențe. Programul de consultații este făcut prin rotație pe secțiile de deținere. Numărul mediu de deținuți văzuți într-o zi de medic este de circa 100 (acest număr destul de mare este și consecință a faptului că, din august 2006, două posturi de medici generaliști sunt neîncadrate). Lunar se înregistrează în jur de 7 cazuri de autoagresiune în rândul deținuților, medicul șef apreciind că această cazuistică nu pune probleme speciale serviciului medical. În situațiile în care deținuții reclamă că au fost agresați sexual, serviciul medical îi consultă imediat și consemnează în scris rezultatele examenului medical și declarațiile acestora. De asemenea, dacă deținutul solicită, penitenciarul se adresează serviciului local de medicină-legală pentru un examen și de această natură

(dacă deținutul nu are bani să plătească contravaloarea serviciului, suma este suportată de penitenciar). La cabinet exista o cutie cu prezervative de unde deținuții puteau să-și le procure gratuit. Medicul șef și-a însușit sugestia reprezentanților din partea ACCEPT ca o asemenea cutie să fie amplasată și la club, iar deținuții să-și poată procura prezervative în condiții de confidențialitate. În penitenciar a existat un program de testare voluntară pentru hepatita C, toate testele ieșind însă negative. Testele au fost făcute cu acordul prealabil scris al deținuților, cu consilierea pre-testare a acestora și în condiții de strictă confidențialitate a rezultatelor testării. Medicul șef a precizat că pentru a fi sigur că dă rezultatele cele mai bune, a preferat să facă el însuși consilierea deținuților. În penitenciar nu există cazuri de deținuți sero-pozitivi.

Discuția cu deținuții G.Târb. și I.Manet

Deținutul I.M. are de executat o pedeapsă de 5 ani pentru furt. Potrivit declarațiilor sale, începând din decembrie 2005, el a fost supus unui șir întreg de abuzuri și persecuții din partea personalului secției de deținere: a fost bătut, torturat chiar, în mai multe rânduri de cadrele secției; a fost de asemenea bătut de colegii de cameră la îndemnul unora dintre cadrele secției; împotriva sa au fost folosite permanent cătușe și lanțuri etc. Exasperat de tratamentul la care era supus, în ziua de 4 octombrie 2006 el a reușit să scape în curtea penitenciarului, să se urce într-o autobasculantă și de acolo de acoperișul uneia dintre clădirile penitenciarului. Procedând astfel, și amenințând că se aruncă în gol, el a vrut să atragă atenția asupra situației disperate în care se afla și să încerce să determine oprirea abuzurilor pe care le suporta (de protestul său au aflat imediat și au venit la fața locului numeroși ziariști – inclusiv de la televiziunile Antena 1, Pro Tv, Televiziunea publică, Realitatea Tv, Prima Tv, B1 Tv etc – care au relatat ulterior despre cele întâmplate). După acest incident, de mai mult de un an, I.M. este ținut singur în cameră iar abuzurile împotriva sa au continuat. Supraveghetorii știu că este gay și îl jignesc în permanență, îi fac percheziții foarte des și într-o manieră urmărind în mod evident să-l umilească. Este ținut frecvent cu cătușe la mâini iar când merge la instanță este imobilizat și cu lanțuri (este încătușat cu mâinile la spate iar cătușele sunt legate de lanțul de la brâu cu un lacăt). Au fost cazuri în care, în cameră, i s-au pus lanțuri la picioare, a fost încătușat la mâini și legat de pat (iar altădată de gratiile din cameră, dinspre fereastră), i-au fost puse cârpe la gură și a fost bătut cu pumnii, picioarele și bastoanele. În acest mod s-a procedat în zilele de 20 mai 2007 și 15 noiembrie 2007. Pe 20 mai a fost bătut de supraveghetorii Marchiș, Octavian Condoroș și de grupa de intervenție iar în noiembrie de Marchiș, Mihai Șaitoș, Condoroș și Anca Lin. Violențele la care deținutul a fost supus, numeroasele leziuni corporale cauzate de acestea, sunt consemnate inclusiv în certificate medico-legale: Certificatul medico-legal nr 1542/Ia/592 din 22 mai 2007, respectiv 3995 din 16 noiembrie 2007 eliberate de Serviciul județean de medicină legală Bihor. I.M. a făcut plângere penală la Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Oradea. La data vizitei, geamul de la camera deținutului era ținut deschis deși în cameră era destul de frig – I.M. a precizat că personalul procedează în mod constant așa, pentru a-l ține în frig (din cauza grilajului el nu are acces la fereastră). După incidentul din octombrie 2006, deținutul a reușit să i se aprobe o audiență la Ministerul Justiției, a fost adus în București însă în cele din urmă audiența n-a mai avut loc, I.M. bănuind că lucrul acesta s-a întâmplat din cauza

intervenției unor responsabili ai sistemului penitenciar. Se impune de asemenea precizat că reprezentanții Asociației ACCEPT au încercat, la acea dată, să ia legătura cu deținutul la penitenciarul București Rahova însă responsabilii penitenciarului nu le-au permis.

Deținutul G.T. era foarte nemulțumit de faptul că este persecutat de personalul secției. Sunt numeroase cazurile în care este refuzat atunci când solicită să meargă la cabinetul medical sau să dea telefon. Din această cauză este nevoit să se autoagreseze, aceasta fiind în ultimul timp practic sigura metodă care face ca personalul să-i rezolve problemele.

Cazurile fostului deținut F.P. și al deținutului G.S.

Pe timpul vizitei, reprezentanților din partea ACCEPT le-a fost semnalat cazul fostului deținut F.P.. Din relatările unor deținuți, în anul 2005 sau 2006 F.P., gay, a fost omorât de colegii de cameră. Întrucât a refuzat să întrețină relații sexuale cu ei, colegii l-au dus în grupul sanitar și l-au bătut până când acesta a murit. Reprezentanților din partea ACCEPT le-a fost descrisă scena violării și uciderii fostului deținut în termeni de o cruzime maximă. Deși personalul secției fusese alertat în legătură cu ceea ce i se întâmpla lui F.P., grupa de intervenție a venit numai după circa o oră și jumătate. Există de asemenea informații că asistentul medical care a venit să constate cele întâmplate, „deși văzuse cu ochii lui în ce hal fusese măcelărit F.P.”, se purtase „parcă în bătaie de joc, ca și cum F.P. s-ar fi prefăcut că a fost violat și bătut în halul acela”. A fost relatat și faptul că, dându-și seama că urmează să i se întâmple ceva foarte rău, F.P. ceruse anterior supraveghetorilor să-l mute din cameră însă aceștia au refuzat.

Reprezentanților din partea ACCEPT le-a fost semnalat de asemenea cazul deținutului minor G.Ș. Acesta a reclamat personalului secției de deținere că a fost violat de unul dintre colegii de cameră. A fost dus la cabinetul medical iar în urma examinării de către medicul unității acesta o concluzionat că ar exista indicii că minorul a fost violat. Ca urmare, penitenciarul a solicitat o examinare medico-legală, care a avut loc în mai puțin de 24 de ore, însă concluzia a fost că nu se confirmă cele reclamate de deținut. La data vizitei, minorul era transferat la Centrul de reeducare din Buziaș.

Concluzii:

a) la nivelul penitenciarului s-a reușit un număr de investiții în beneficiul spațiilor de cazare a deținuților; în anul 2000 a fost finalizată construirea pavilionului în care în prezent se află secțiile 8 și 9 iar de curând au fost finalizate reparațiile capitale la pavilionul secțiilor 5, 6 și 7 (la data vizitei se afla în reparații capitale pavilionul secțiilor 1 – 4, recepția urmînd să se facă foarte curând); din păcate, încă nu se reușise amenajarea unui spațiu pentru vizitele intime ale deținuților, fapt care face ca deținuților să nu le fie asigurat acest drept prevăzut de HG nr 1897/2006 nici după un an de la adoptarea actului normativ;

b) este de asemenea un fapt pozitiv că lunar minorii și femeile participă la activități în comunitate – vizite la diferite obiective turistice, în fabrici, în cămine pentru bătrâni, în redacții de ziare și la muzee și teatre; pozitiv este și faptul că mai mult de jumătate dintre deținuți au posibilitatea să muncească;

c) în general condițiile de cazare sunt bune (cu excepția suprapopulării serioase la nivelul unora dintre secții, situație datorată și faptului că secțiile 1 – 4 se mai aflau încă, pentru puțin timp, în renovare);

d) se impun făcute în continuare demersuri pentru ocuparea celor două posturi vacante de medici generaliști (în măsura în care se consideră necesar, ar trebui intervenit la ANP pentru reconsiderarea condițiilor de calificare profesională impuse medicilor care ar vrea să se prezinte la concursul pentru ocuparea posturilor);

e) dacă în legătură cu condițiile de cazare, pentru care la nivelul penitenciarului se făcuseră eforturi ce se impun subliniate, exista în general o stare de mulțumire a deținuților, un număr relativ mare de nemulțumiri vizau chestiuni care țin mai mult de atitudinea personalului în relațiile cu deținuții, cum ar fi:

- comportamentul agresiv și injurios al unora dintre supraveghetori
- sancționarea pentru fapte dintre cele mai minore a deținuților, inclusiv pentru autoagresiuni (sub acest din urmă aspect, cazul deținutului F.R., căruia nu i s-a permis să participe la înmormântarea tatălui din cauză că fusese sancționat pentru autoagresiune cu două luni în urmă, este unul foarte concludent);

f) penitenciarul Oradea este unul dintre foarte puținele în care a fost întâlnită o stare de nemulțumire atât de accentuată în rândul deținuților minori;

g) o situație foarte gravă este cea a atitudinii față de deținuții gay; există motive serioase să se creadă că persecuțiile foarte grave, actele de tortură și tratamentele inumane și degradante inacceptabile pe care deținutul I.M. le-a suportat în mod repetat din partea cadrelor sunt o consecință a atitudinii ostile a personalului față de orientarea sexuală a acestui deținut (Asociația ACCEPT solicită conducerii penitenciarului să ia măsurile care se impun pentru ca persecuțiile și abuzurile reclamate de deținutul I.M. să înceteze iar supraveghetorii vinovați de cele întâmplate până la data vizitei să fie trași la răspundere); practic la fel de relevant este sub acest aspect și cazul violării și uciderii cu sălbăticie de către colegi a fostului deținut F.P. (există motive să se creadă că la acest deznodământ tragic s-a ajuns inclusiv din cauza comportamentului incriminabil penal al cadrelor care aveau responsabilități de serviciu precise în apărarea vieții și integrității corporale ale acestui deținut); reprezentanții din partea ACCEPT au obținut informații care confirmă atitudini homofobe de genul celor menționate inclusiv de la foști deținuți în penitenciarul Oradea, ei înșiși victime ale acestor atitudini (din acest penitenciar sau din alte penitenciare);

h) pentru evitarea în viitor a cazurilor de agresiune sexuală împotriva deținuților, ACCEPT consideră că se impune ca:

- conducerea penitenciarului, serviciul medical și compartimentul socio-educativ să întreprindă măsuri de ordin instituțional și educativ care să reducă la maxim vulnerabilitatea deținuților care pot cădea victime unor asemenea grave abuzuri; personalul unității să trateze cu atenție situațiile în care apar indicii că un deținut ar putea să devină victimă a agresiunilor sexuale ale colegilor (cu deosebire atunci când potențialele victime semnalează asemenea indicii)

- la nivelul conducerii unității să fie stabilit un minim de reguli și proceduri care să fie urmate în situația producerii unor asemenea agresiuni, cum ar fi: deținutul care reclamă o agresiune sexuală să fie examinat de îndată de către personalul medical al unității iar rezultatele examenului și declarațiile victimei să fie consemnate imediat; conducerea unității să solicite în cel mai scurt timp ca un medic legist să examineze victima, în termen de cel mult 24 de ore, și să sesizeze Parchetul competent (în cazul în care deținutul nu are bani ca să plătească examinarea medico-legală, sugerăm să se continue actuala bună practică de la penitenciarul Oradea – contravaloarea să fie achitată de unitate); deținutul să fie mutat din camera în care a fost agresat, să fie internat la infirmeria unității, să-i fie acordate îngrijiri medicale și să-i fie asigurată consilierea psihologică necesară; deținutul să nu mai fie mutat în aceeași cameră, nici împreună și nici fără agresorii săi; să fie luate măsuri ca eventualii martori care confirmă agresarea victimei să nu fie amenințați/intimidați de agresori sau, ulterior depunerii mărturiei, pedepsiți de către aceștia; în situația în care victima dorește să-și angajeze un avocat pentru a trage la răspundere agresorul/agresorii, penitenciarul să-i faciliteze accesul la lista avocaților baroului local.

i) Este necesar ca deținuților să li se pună la dispoziție Legea nr 275/2006 în integralitatea ei, și nu doar extrase din aceasta.

Florin Buhuceanu

Valerian Stan